

АНОТАЦІЯ

Чжан Вей. Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти засобами цифрових технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта. – НПУ імені М.П. Драгоманова, Київ, 2021.

Зміст анотації

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена тим, що в ньому системно розглядається одна з найважливіших складових професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва – формування кроскультурної компетентності студентів у системі неперервної освіти засобами цифрових технологій. Дисертація розкриває філософські аспекти кроскультурної компетентності як феномена сучасної соціокультурної реальності, що базується на наукових підвалинах постнекласичної парадигми; сприяє цілісному вивченню професійного розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі неперервної педагогічної освіти.

Мистецька освіта третього тисячоліття потребує нових концепцій, які наголошують на необхідності діалогу культур, а саме на кроскультурній освіті, що, насамперед, сприяє подоланню педагогічного етноцентризму в сучасному плюралістичному світі. Доведено, що при умові створення аксіологічно зорієнтованого кроскультурного середовища ЗВО є можливість пізнати й оцінити особливості культури різних народів світу на основі загальноприйнятих духовно-моральних ціннісних показників, а міжпредметність, кросдисциплінарність, кроскультурність стають основними методологічними передумовами пізнання навколишньої дійсності. Така стратегія дослідження була застосована, щоб підкреслити значення духовно-моральних рис особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва у контексті освітнього ідеалу.

Концептуалізовано розуміння кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як поліфонічного процесу із прагненням до гармонії різних точок зору, думок, протиставленням позицій, але з постійним намаганням зрозуміти думку Іншого. У процесі дослідно-експериментальної роботи переконалися у сприянні більш рельєфному розумінню проблеми культурної ідентичності певного професійного співтовариства, розглянутої унаслідок динаміки кроскультурних зв'язків, подолання беззастережного пріоритету власних традицій, що проявляється на всіх рівнях взаємодії людей у сучасному суспільстві та в освітньому середовищі ЗВО як віддзеркаленні суспільства.

Під таким кутом зору, з одного боку, кроскультурна компетентність є відкритою системою, структурним компонентом загальної системи компетентностей, володіння якими необхідно професіоналу в полікультурному демократичному суспільстві. З іншого боку, структура кроскультурної компетентності має свої особливості, зумовлені життєдіяльністю людини. Усі елементи кроскультурної компетентності (знання, вміння, навички, здатності, мотиви, цінності, переконання, досвід, здібності, особисті якості) взаємопов'язані через поняття культурного і соціального контекстів, тому оволодіння ними має відбуватися комплексно. Організація постдипломної освіти, як інформального неінституціоналізованого системного сегменту безперервної педагогічної освіти у контексті культури, передбачає знання різних культурно-історичних традицій, вимагає становлення культурної ідентичності, а соціальний контекст – знання соціальних умов взаємодії та набуття кроскультурної компетентності фахівця.

Обґрунтування методологічних підходів до формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій було здійснене на основі розуміння того, що лише єдність стратегій професійного контексту освітнього процесу ЗВО створює базис для успішної

професійної діяльності в умовах міжособистісної та міжкультурної взаємодії. Спираючись на особистісно-діяльнісний, культурологічний, діалогічний, компетентнісний підходи, базовим вважаємо *інтегративний підхід*, який забезпечує наскрізне об'єднання інноваційних, інтенсивних та комунікативних методів навчання майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розкрито *механізми* формування та розвитку кроскультурної компетентності серед студентської молоді, а також запропоновано структуру вище означеної якості з метою подальшої успішної адаптації особистості у процесі міжкультурної комунікації. Виявлено, що кроскультурна компетентність – складне системне утворення, яке складається з трьох взаємопов'язаних і взаємозалежних підсистем: інформаційної, психологічної та діяльнісної.

Інформаційна підсистема включає два компоненти – *когнітивний*, що забезпечує комплекс професійних й спеціальних знань та умінь їх застосовувати, вмінь вибирати джерела пізнання і форми самоосвітньої діяльності; *рефлексивно-продуктивний*, який передбачає усвідомлення сенсу та цінності міжкультурного спілкування в житті людини та сприяє саморегуляції власної діяльності за допомогою контрольно-рефлексивних операцій. *Психологічна* підсистема складається з двох компонентів – *мотиваційно-емоційного*, що охоплює інтереси, потреби, мотиви студента і відповідає за позитивну мотивацію до кроскультурного спілкування як складного духовного феномену та *емпатично-атрибуційного*, який дозволяє зрозуміти емоційний стан співрозмовника і підлаштовуватися під нього, а можливо й трансформувати його та забезпечує усвідомлення мотивів, намірів й реакцій партнера. *Діяльнісна* підсистема містить *діяльнісний* компонент (уміння і навички, що забезпечують застосування знань у реальному спілкуванні, *креативно-конструктивний* компонент, який ототожнює собою творчість студента, можливість вийти за рамки штатної ситуації. У відповідності до вказаних компонентів на основі розроблених критеріїв та показників було

визначено рівні сформованості кроскультурної компетентності студентів – високий, середній, низький.

Описано зміст принципів, на яких ґрунтується представлена модель формування кроскультурної компетентності студентів у процесі інтенсивно-комунікативного музичного навчання: *усвідомленого навчання та вибору, чутливості до міжкультурних відмінностей, позитивного налаштування, лінгвістичного розуміння, здатності адаптуватися до інших культурних середовищ, креативності, міжкультурної взаємодії, рефлексивності, самоменеджменту, активної та продуктивної дії.*

Поетапне оволодіння студентами кроскультурною компетентністю здійснюється в рамках розробленої моделі у процесі інтенсивно-комунікативного музичного навчання засобами цифрових технологій за таким алгоритмом навчально-пізнавальної діяльності: *презентація* (введення навчальної інформації та інноваційних функціональних форм освітнього середовища) – *активізація* навчально-пізнавальної, художньо-творчої та дослідницької діяльності (закладення основ професійно зорієнтованого спілкування) – *реактивація* (формування кроскультурної компетентності студентів на комунікативному та соціокультурному рівнях, конгруентна ідентичним рівням творчої самореалізації особистості студента) – *кроскультурна комунікація* (міждисциплінарна інтеграція крізь призму міжособистісної та міжкультурної взаємодії) – *контроль* (самоспостереження, самоаналіз, самооцінка, самокорекція, взаємо- та самоконтроль в умовах виникнення нових культурних кластерів).

Опанування студентами цифровими технологіями є однією з нагальних потреб сучасної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в руслі сучасних кроскультурних тенденцій. Упровадження цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва розглядається як умотивований процес інтегрованої взаємодії навчально-пізнавальної, музично-творчої діяльності на основі

узагальнення теоретичних знань, збагачення практичного (слухацького) досвіду, що впливає на розвиток інтелекту, музичні здібності, креативність студентів, їх емоційну сферу, активізує творчі пошуки у застосуванні інноваційних художньо-педагогічних технологій. Це досягається за рахунок дотримання наступних педагогічних умов: а) організаційно-методичні (соціокультурний фон професійної підготовки; б) дидактичні (структурування навчального матеріалу на основі інтегративного підходу до відбору художнього матеріалу та диференціації текстових структур відповідно до принципу діалогізації навчання, контроль рівня сформованості кроскультурної компетентності); в) психолого-педагогічні (гармонізація балансу усвідомлюваної та несвідомої психічної діяльності студентів, дотримання послідовності рівнів сформованості кроскультурної компетентності).

Отримані результати дослідно-експериментальної роботи переконливо доводять ефективність професійної підготовки студентів завдяки розробленій моделі формування кроскультурної компетентності у системі неперервної освіти засобами цифрових технологій; дають змогу на теоретичній основі здійснювати вибір критеріальних підстав для відбору змісту мистецької освіти з урахуванням специфіки спеціальності; збагачують теорію та методику музичного навчання в рамках реалізації інтегративного підходу, що створює умови для успішного оволодіння студентами кроскультурною компетентністю.

Практична значущість дослідження полягає у вдосконаленні освітнього процесу ЗВО в аспекті формування кроскультурної компетентності студентів у єдності з розвитком здатності до творчої самореалізації; в апробації авторської моделі формування кроскультурної компетентності студентів у процесі інтенсивно-комунікативного музичного навчання засобами цифрових технологій, що вводить у контекст міжкультурної комунікації у професійній сфері та у визначенні умов її ефективної реалізації.

Ключові слова: кроскультурна компетентність, кроскультурність, модель, інтенсивно-комунікативне музичне навчання, цифрові технології, рефлексія, самоменеджмент, алгоритм навчально-пізнавальної діяльності.

ABSTRACT

Zhang Wei. Formation of cross-cultural competence of future teachers of music art in the system of continuing education by means of digital technologies. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. The dissertation on getting a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 015 Professional education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2020, Kyiv, 2021.

Abstract content

The relevance of the dissertation research is due to the fact that it systematically considers one of the most important components of professional training of future music teachers - the formation of cross-cultural competence of students in the system of continuing education through digital technology. The dissertation reveals the philosophical aspects of cross - cultural competence as a phenomenon of modern socio - cultural reality, based on the scientific foundations of the post - classical paradigm; contributes to the holistic study of the professional development of the future music teacher in the system of continuing pedagogical education. Art education of the third millennium needs new concepts that emphasize the need for dialogue of cultures, namely cross-cultural education, which, above all, helps to overcome pedagogical ethnocentrism in today's pluralistic world. It is proved that with the creation of a cross-cultural environment of the pedagogical university is an opportunity to learn and appreciate the culture of different peoples of the world on the basis of generally accepted spiritual and moral values, and interdisciplinary, cross-disciplinary, cross-

culture become the main methodological prerequisites for learning reality. This research strategy was used to emphasize the importance of spiritual and moral personality traits of the future music teacher in the context of the educational ideal.

Conceptualized understanding of cross-cultural competence of future music teachers as a polyphonic process with the desire for harmony of different points of view, opinions, opposing positions, but with a constant effort to understand the opinion of the Other, convinced of connections, overcoming the unconditional priority of their own traditions, which is manifested at all levels of human interaction in modern society and in the educational environment as a reflection of society. From this point of view, on the one hand, cross-cultural competence is an open system, a structural component of the general system of competences, the possession of which is necessary for a professional in a multicultural democratic society. On the other hand, the structure of cross-cultural competence has its own characteristics due to human life. All elements of crosscultural competence (knowledge, skills, abilities, motives, values, beliefs, experience, abilities, personal qualities) are interconnected through the concepts of cultural and social contexts, so their mastery must be comprehensive. The organization of postgraduate education as an informal non-institutionalized system segment of continuing pedagogical education in the context of culture requires knowledge of different cultural and historical traditions, requires the formation of cultural identity, and the social context - knowledge of social conditions and acquisition of different roles of sociocultural identity.

Substantiation of methodological approaches to the formation of cross-cultural competence of future music teachers by means of digital technologies was carried out on the basis of understanding that only the unity of strategies-professional context of the educational process of the pedagogical university creates a basis for successful professional activity in terms of interpersonal and intercultural interaction. Based on personal-activity, culturological, dialogical, competence approaches, we consider an integrative approach to be basic, which provides a thorough combination of innovative,

intensive and communicative methods of teaching future music teachers. The mechanism of formation and development of cross-cultural competence among student youth is revealed, and the structure of the above-mentioned quality is offered for the purpose of further successful adaptation of the personality in the process of intercultural communication.

Cross-cultural competence is a complex system formation, which consists of three interconnected and interdependent subsystems: informational, psychological and activity. The information subsystem contains two components - cognitive, which provides a set of professional and special knowledge and skills to apply them, the ability to choose sources of knowledge and forms of self-educational activities; reflexive-activity, which involves awareness of the meaning and value of intercultural communication in human life and promotes self-regulation of their own activities through control-reflexive operations. The psychological subsystem consists of two components - motivational-emotional, which covers the interests, needs, motives of the student and is responsible for positive motivation for crosscultural communication as a complex spiritual phenomenon and empathic-attributive, which allows to understand the emotional state of the interlocutor transform it and provide awareness of the motives, intentions and reactions of the partner. The activity subsystem is responsible for the practical aspects. It contains an activity component (skills and abilities that ensure the application of knowledge in real communication, as well as a creative component that identifies the student's work, the ability to go beyond the regular situation. In accordance with the specified components on the basis of the developed criteria and indicators the levels of formation of cross-cultural competence of students - high, average, low were defined.

The content of the principles on which the presented model of formation of cross-cultural competence of students in the process of intensive-communicative music learning is based: conscious learning and choice, sensitivity to intercultural differences, positive attitude, linguistic understanding, ability to adapt to other cultural

environments, creativity, intercultural, self-management, active and productive action. Gradual mastery of cross-cultural competence by students is carried out within the developed model in the process of intensive communicative music learning by means of digital technologies according to the following algorithm of educational activity: *presentation* (introduction of educational information and innovative functional forms of educational environment) – *activation* of educational cognitive and creative activity (laying the foundations of professionally oriented communication) – *reactivation* (formation of cross-cultural competence of students at the communicative and socio-cultural levels, congruent with identical levels of creative self-realization of the student's personality) – *cross-cultural communication* (interdisciplinary integration through prism of interpersonal self-correction, mutual and self-control in the conditions of emergence of new cultural clusters).

Students' mastery of digital technologies is one of the urgent needs of modern training of future music teachers for professional activities in line with modern cross-cultural trends. The introduction of digital technologies in the training of future music teachers is seen as a motivated process of integrated interaction of educational, cognitive, musical and creative activities based on generalization of theoretical knowledge, enrichment of practical (listening) experience affecting the development of intelligence, musical abilities, creativity of students, their emotional sphere, intensifies creative research in the application of innovative artistic and pedagogical technologies. This is achieved through the following pedagogical conditions: a) organizational and methodological (socio-cultural background of training); b) didactic (structuring educational material based on an integrative approach to the selection of artistic material and differentiation of textual structures in accordance with the principle of dialogization of studying, control of the level of cross-cultural competence formation); c) psychological and pedagogical (harmonization of the balance of conscious and unconscious mental activity of students, compliance with the sequence of levels of cross-cultural competence). The obtained results of research and experimental work

convincingly prove the effectiveness of professional training of students due to the developed model of cross-cultural competence in the system of continuing education by means of digital technologies; allow on a theoretical basis to choose the criteria for selecting the content of art education, taking into account the specifics of the specialty; enrich the theory and methods of music education in the implementation of an integrative approach that creates conditions for successful acquisition of cross-cultural competence by students. The practical significance of the study is to improve the educational process of free economic education in terms of the formation of cross-cultural competence of students in unity with the development of the ability to creative self-realization; in approbation of the author's model of formation of cross-cultural competence of students in the process of intensive-communicative music learning by means of digital technologies, which introduces into the context of intercultural communication in the professional sphere and in determining the conditions of its effective implementation.

Key words: cross-cultural competence, cross-cultural, model, intensive-communicative music learning, digital technologies, reflection, self-management, algorithm of educational activity.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті у наукових фахових виданнях

Основні теоретичні положення і висновки дослідження відображено в наукових публікаціях:

1. Чжан Вей. *Інтерактивні технології як засіб формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва* / Чжан Вей // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ

імені М. П. Драгоманова, 2019. – Випуск (146). – (Серія педагогічні та історичні науки). – 245 с. С.101-109.

2. Чжан Вей. *Гуманізація художественно-педагогічного образования на Украине в контексте социокультурных вызовов современности* / Чжан Вей // Актуальные вопросы художественного образования и воспитания /Общая редакция проф. Михайличенко О.В.– Саарбрюккен/ Германия: LAP LAMBERT Academic Publishing – Київ, 2019: – 237 с. – С. 219-236.

3. Чжан Вей, Шафранська Каріна. *Філософсько-антропологічний аспект кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти* /Чжан Вей, Каріна Шафранська // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – Випуск СХІ (149). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С.151-160.

4. Чжан Вей. *Педагогічний потенціал цифрових технологій у модернізації професійної підготовки вчителів музичного мистецтва крізь призму глобалізації* / Чжан Вей // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. – Випуск (150). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С.169-178.

5. Чжан Вей, Малаховська Ева. *Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах принципу аксіологічності* / Чжан Вей, Ева Малаховська // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. – Випуск (151). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С.46-54.

6. Хижна О.П., Борисов В.В., Півненко Б.І., Чжан Вей. *Музична педагогіка та мультимедіа: у пошуках втраченого сенсу* /О.П.Хижна, В.В.Борисов, Б.І.Півненко, Чжан Вей // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія Педагогічні науки :реалії та перспективи. Збірник наукових праць. /МОН України НПУ імені М.П.Драгоманова. НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 80. Том 2. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021.– 190с. – С.155-160

Статті в іноземних наукових фахових виданнях

7. Zhang Wei. *COMPETENCE APPROACH TO PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC AS A PRIORITY OF MODERN TRANSFESSIONALIZATION OF MODERN ART EDUCATION* //Scientific journal innovative solutions in modern science, №4 (48), New York 2021.- 76 p.-P.12-32

Матеріали науково-практичних конференцій

8. Чжан Вей. *Наукова сутність активності майбутнього вчителя музики у структурі формування творчої самоактуалізації* / Чжан Вей // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття: зб. матеріалів ІІ Міжнародної науково-практичної конференції. – Мукачєво, 10-20 квітня 2018 р. : Мукачєво, вид-во МДУ, 2018. – 196 с. - С. 144-145.

9. Чжан Вей. *Розвиток художньо-творчого потенціалу майбутнього вчителя музики крізь призму самоактуалізації особистості*/ Чжан Вей //Сучасні орієнтири мистецької освіти: традиції, досвід, інновації /Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті засновника кафедри музики Чернівецького національного педагогічного університету імені Юрія Федьковича, народного артиста, професора Андрія Кушніренка (м.Чернівці, 4-5 квітня, 2019).- Чернівці, Чернів.нац.ун-т, 2019. – 202с. – С.136-140.

10. Чжан Вей. *Модернізація фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах компетентнісного підходу* /Чжан Вей //Зб.матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції “Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття ”м.Мукачево, 22-23.04.2020, МДУ, 2020. – 247с. – С.151-156.

11.Чжан Вей. *Творчо-прогностичний напрям розвитку інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва України та Китаю* /Чжан Вей //Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф. В. П. Сергієнка, В. М. Слабка. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 398 с. – С.287-289.